

ESTABLISHMENT AND INTRODUCTION OF THE WEB-BASED INFORMATION SYSTEM FOR PREVENTION AND DIAGNOSIS OF BURNOUT SYNDROME

Stanislava Harizanova

Department of Hygiene and Ecomedicine, Faculty of Public Health, Medical University of Plovdiv,
Bulgaria, dr.harizanovi@abv.bg

Rumyana Stoyanova

Department of Health Management and Health Economics, Faculty of Public Health, Medical University
of Plovdiv, Bulgaria, rumi_stoqnova@abv.bg

Abstract: The aim of the study is to propose a model for the creation of a web-based information system for prevention and diagnosis of Burnout syndrome. In order to achieve this goal, the existing methods of Burnout Syndrome assessment were studied, as well their advantages and disadvantages. A targeted search for the used methods for prevention and diagnosis of Burnout was made. The search was carried out in the international Medline and Scopus databases according to certain criteria. The results of the analysis showed that the most commonly used methodologies for diagnosing the syndrome are MBI, BM, MBI, Human Services Survey, Oldenburg Burnout Inventory and Copenhagen Burnout Inventory. Analyzing their strengths and weaknesses, we found that a common disadvantage of the methodologies was that they find out the irreversible changes in the functioning of the individual. The only method that can be used for psychoprophylaxis and psycho-correction of Burnout syndrome is that of the Russian scientist Boyko. The easy and uniform interpretation of the scales makes it extremely suitable for administration in a web-based information system. Based on the obtained results this methodology was offered for developing a web-based information system for registration, analysis and diagnosis of Burnout.

Keywords: burnout, web-based information system, psychoprophylaxis.

ИЗГРАЖДАНЕ И ВЪВЕЖДАНЕ НА WEB-БАЗИРАНА ИНФОРМАЦИОННА СИСТЕМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ДИАГНОСТИКА НА БЪРНАУТ СИНДРОМ

Станислава Харизанова

Катедра „Хигиена и екомедицина“, Медицински университет Пловдив, България,
dr.harizanovi@abv.bg

Румяна Стоянова

Катедра „Здравен мениджмънт и икономика на здравеопазването“, Медицински университет
Пловдив, България, rumi_stoqnova@abv.bg

Резюме: Целта на проучването е да предложи модел за създаване на web-базирана информационна система за превенция и диагностика на бърнаут синдрома. С оглед постигане на целта се проучиха съществуващите методи за диагностика на Бърнаут синдрома и извеждане на силните и слабите им страни. Направено беше целенасочено търсене на използваните методики за превенция и диагностика на Бърнаут синдрома, като търсенето беше проведено в международните бази данни Medline и Scopus по определени критерии. Резултатите от анализа показаха, че най-често използваните методики за диагностика на синдрома са MBI, BM, MBI-Human Services Survey, Oldenburg Burnout Inventory и Copenhagen Burnout Inventory. Анализирайки силните и слабите им страни установихме, че общ недостатък на разгледаните методики е, че те регистрират вече настъпилите необратими промени във функционирането на индивида. Единствената методика, която може да се ползва за психопрофилактика и психокорекция на бърнаут синдрома е тази на руския учен Бойко. Лесното и еднородно тълкуване на скалите, които измерва, го прави изключително подходящ за администриране във web-базирана информационна система. На база на получените резултати тази методика беше предложена за разработване на модел на web-базирана информационна система за регистриране, анализ и диагностика на бърнаут синдрома.

Ключови думи: бърнаут синдром, web-базирана информационна система, психопрофилактика.

1. УВОД

Бърнаут синдромът е предмет на анализ на специалисти от различни области. Той може да настъпи при всички хора, които са силно свързани с работата си. Причините за възникването му са разнообразни и независимо от изясняването им, от решаващо значение е разпознаването на първите стадии на проявление на синдрома и своевременното търсене на адекватна помощ.

В този смисъл създаването на web-базирана информационна система за превенция и диагностика на бърнаут синдром, която позволява диагностициране на ранните етапи от развитието на бърнаут, би могла да бъде в помощ в ежедневната практика на специалисти от различни хуманитарни специалности като медицина, социални дейности, обществено здравеопазване.

В България към настоящия момент няма създадена web-базирана информационна система за превенция и диагностика на бърнаут синдром.

Целта е да се предложи модел за създаване на web-базирана информационна система за превенция и диагностика на бърнаут синдром.

С оглед постигане на целта се поставиха няколко задачи:

- ✓ Проучване на съществуващите методи за диагностика на Бърнаут и извеждане на силни и слаби страни.
- ✓ Избор на методика и разработване на модел на web-базирана информационна система за регистриране, анализ и диагностика на бърнаут синдрома.

2. МЕТОД НА ПРОУЧВАНЕТО

Направено е целенасочено търсене на използваните методики за превенция и диагностика на Бърнаут синдрома. Търсенето беше проведено в международните бази данни Medline и Scopus по определени критерии, включващи предимно разработки от последните 10 години. Използвайки метода на сравнението са изведени общите характеристики и разликите между най-често използваните техники.

3. РЕЗУЛТАТИ

На база на проучената литература установихме, че най-често използваният изследователски метод за измерване на синдрома бърнаут е на Маслах (MBI) [1, 2, 3, 4]. Той включва 22 въпроса с 3 подскали за оценка на различните аспекти от бърнаут – емоционално изтощение (9 твърдения), деперсонализация (5 твърдения) и ниска самооценка (8 твърдения). Друг разпространен метод е Burnout Measure (BM), като трите BM скали са свързани със скалата за емоционално изтощение на MBI [5, 6, 7].

Метод, който се основава на триизмерната концепция за бърнаут синдром, е MBI-Human Services Survey (MBI-HSS), но той е приложим само за служители в сферата на човешките услуги.

Методът за оценка на бърнаут синдром, Oldenburg Burnout Inventory (OLBI) преодолява някои от недостатъците на MBI. Той е с потвърдена действителна и конвергентна валидност в Германия [8, 9], САЩ [10] и Гърция [11].

Kristensen и колектив разработват въпросник за оценка на бърнаут синдром – Copenhagen Burnout Inventory (CBI) с основен акцент изтощението [12]. Този инструмент измерва бърнаут в три области – индивидуален бърнаут (независимо от статуса на лицето – безработен, пенсионер, домакин, студент), бърнаут, свързан пряко с работата и бърнаут, свързан с клиенти (пациенти, колеги, студенти).

На табл. 1 са представени обобщени характеристики на разгледаните до тук, най-често използвани инструменти за оценка на бърнаут синдрома.

Табл. 1 Характеристики на най-често използваните инструменти за оценка на бърнаут синдрома.

Инструмент	Брой въпроси	Брой оценъчни подскали	Универсалн о приложим	Валидност, надежност	Лесен за прилагане	Психо профилатика
MBI	22	3	да	добра	да	не
BM	22	1	да	добра	да	не
MBI-Human Services Survey	22	3	не	незадоволителна	да	не
Oldenburg Burnout	16	2	да	добра	да	не

Inventory						
Copenhagen	19	3	да	добра	да	не
Burnout						
Inventory						

Както е видно от табл. 1 основният и общ недостатък на разгледаните дотук методи е, че те регистрират вече настъпилите необратими промени във функционирането на индивида. Предимство на предложената от руския изследовател В. Бойко методика за проучване на бърнаут синдрома е възможността за психопрофилактика [13, 14]. Инструментариумът е адаптиран и валидиран у нас от гл. ас. д-р Ст. Харизанова, дм, като част от предходен вътреуниверситетски проект НО-22/2012г. и е с много добри психометрични показатели, което го прави надежден и приложим при проучване на синдрома бърнаут сред различни професионални групи.

Методиката на Бойко за диагностика на бърнаут включва въпросник (съдържащ 84 твърдения) за оценка на фазите и тежестта на симптомите на процеса на „професионално изпепеляване”. Всяко твърдение в неговия положителен или отрицателен вариант носи различен брой точки (1; 2; 3; 5 или 10 точки), което позволява формиране на общ бал (от 0 до 30 точки) за всеки от симптомите. Колкото по-висок е общият бал, толкова по-силно изразен е симптомът.

След формиране на общия бал по симптоми се пристъпва към формиране на обща оценка по фази. Балът по фазите може да бъде от 0 до 120 точки. По количествените показатели може да се разбере до каква степен е сформирана фазата, т.е. нивото на завършеност.

Специално внимание се отделя на симптомите с тежест над 20 точки като водещи, а фазата, която ги съдържа се определя като доминираща. Методиката позволява да се диагностицират водещите симптоми, актуалната фаза и наличието на бърнаут синдром.

Оперирайки със смисловото съдържание и с количествените показатели може да се получи достатъчна по обем информация, която да послужи за индивидуален подход при психопрофилактиката и психокорекцията на бърнаут синдрома.

Могат да се дадат отговори на следните въпроси:

- Кои са доминиращите симптоми, съпроводени с изтощение?
- Кои симптоми съпровождат изтощението?
- Обяснимо ли е изтощението, ако е изразено? То продукт на обективни обстоятелства ли е или на субективни фактори?
- Кои симптоми усложняват емоционалното състояние на личността?
- По какъв начин трябва да се промени трудовата обстановка, за да се намали напрежението?
- Кои признаци и аспекти от поведението на самата личност подлежат на корекция, за да се избегне „емоционалното изгаряне“?

Подчертано предимство на метода е яснотата, еднородността на тълкуване на скалите, възможността за сравнимост с данни от други техники на психодиагностиката, както и лесното му администриране във web-базирана информационна система.

4. ИЗВОД

В световен мащаб все още е ограничен броя на web-базирани програмни продукти за профилактика и диагностициране на психоемоционални нарушения, но масовото навлизане на компютрите във всяка една сфера от нашия живот неминуемо ще засегне и тази област за високо-специализирани дейности.

Въвеждането на web-базирана информационна система за превенция и диагностика на бърнаут синдром по методиката на Бойко, ще доведе до снижаване на процента на прегаряне сред служителите, поради по-бързата и точна диагностика, както и до спестяване на значителна част от свързаните с него разходи за медицинска помощ.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

- [1] C. Maslach, S.E. Jackson, The measurement of experienced burnout, Journal of Occupational Behavior, vol. 2, pp. 99-113, 1981a.
- [2] C. Maslach, S.E. Jackson, MBI: Maslach Burnout Inventory. Manual Research Edition, Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1986.

- [3] C. Maslach, S.E. Jackson, M.P. Leiter, Maslach Burnout Inventory, Manual, 3rd edn. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, 1996.
- [4] W.B. Schaufeli, D. Enzmann, The Burnout Companion to Study and Research: A Critical Analysis. London: Taylor & Francis, 1998.
- [5] D. Enzmann, D. Kleiber, Helper ordeals: Stress and burnout in the human services, Heidelberg: Asanger-Verlag, 1989.
- [6] D. Enzmann, W.B. Schaufeli, P. Janssen, A. Rozeman, Dimensionality and validity of the Burnout Measure, Journal of Occupational and Organizational Psychology, vol. 71, pp. 331-351, 1998.
- [7] W.B. Schaufeli, D. van Dierendonck, The construct validity of two burnout measures, Journal of Organizational Behavior, vol. 14, pp. 631-647, 1993.
- [8] E. Demerouti, A.B. Bakker, F. Nachreiner, W.B. Schaufeli, The Job Demands-Resources model of burnout, Journal of Applied Psychology, vol. 86, pp. 499-512, 2001.
- [9] E. Demerouti, A.B. Bakker, F. Nachreiner, M. Ebbinghaus, From mental strain to burnout, European Journal of Work and Organizational Psychology, vol. 11(4), pp. 423-441, 2002.
- [10] J.R.B. Halbesleben, E. Demerouti, The construct validity of an alternative measure of burnout: Investigating the English translation of the Oldenburg Burnout Inventory, Work & Stress, vol. 19, pp. 208-220, 2005.E.
- [11] Demerouti, A.B. Bakker, I. Vardakou, A. Kantas, The convergent validity of two burnout instruments: A multi trait-multi method analysis, European Journal of Psychological Assessment, vol. 18, pp. 296-307, 2003.
- [12] T.S. Kristensen, M. Borritz, E. Villadsen, K.B. Christensen, The Copenhagen Burnout Inventory: A new tool for the assessment of burnout, Work & Stress, vol. 19, pp. 192-207, 2005.
- [13] В. Бойко, Диагностика эмоционального выгорания личности, В Н.П. Фетискин, В.В. Козлов и Г.М. Мануйлов (ред.), Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп, Москва, Института Психотерапии, pp. 394-399, 2002.
- [14] В.Бойко, Психознергетика, Питер, СПб, 2008.